

Economisch - Statistische Berichten

46e JAARGANG - 2 AUGUSTUS 1961 - No. 2297

H. BRONS Jr

MAKELAAR IN ASSURANTIËN

TELEFOON (010) 11.19.80 *

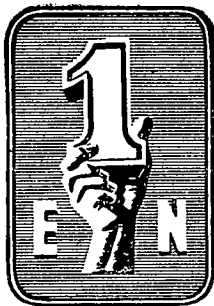
MAURITSWEG 23
ROTTERDAM-2

**KEURIGE
KOPIEËN
KARBON
KARTRO**

N.V. KARTRO AMSTERDAM
Kloveniersburgwal 47 tel. 020-223311

Leeft met Uw tijd mee!

Leest de „E.-S.B.”



EERSTE NEDERLANDSCHE

- **PENSIOEN REGELINGEN**
- **RISICO - HERVERZEKERING
VAN PENSIOENFONDSEN**

**HOOFDKANTOOR
JOHAN DE WITTLAAN 50
's-GRAVENHAGE
TEL. (070) 51.43.51
POSTADRES: POSTBUS 5**

**Adviezen
en bemiddeling**

**inzake
levensverzekeringen**

**en
pensioencontracten**

R. MEES & ZONEN

ROTTERDAM



ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van de
Stichting Het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: *Pieter de Hoochweg 118, Rotterdam-6.*
Telefoon redactie: (010) 5 29 39. Administratie: (010)
3 80 40. Giro 8408.

Privé-adres redacteur-secretaris: *Drs. A. de Wit, Sleedoorn-
laan 17, Rotterdam-12, tel. (010) 18 36 32.*

Bankiers: *R. Mees en Zonen, Rotterdam. Banque de Com-
merce, Koninklijk Plein 6, Brussel, postcheque-rekening
260.34.*

Redactie-adres voor België: *Dr. J. Geluck, Zwijnaardse Steen-
weg 357, Gent.*

Abonnementen: *Pieter de Hoochweg 118, Rotterdam-6.*

Abonnementsprijs: *franco per post, voor Nederland en de
Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f. 29,—, overige landen
f. 31,— per jaar (België en Luxemburg B.fr. 400).*
*Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts
worden beëindigd per ultimo van een kalenderjaar.*

Losse exemplaren van dit nummer 75 ct.

Advertenties: *Alle correspondentie betreffende advertenties
te richten aan de N.V. Koninklijke Nederl. Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam, tel. (010)
6 93 00, toestel 1 of 3.*

Advertentie-tarief *f. 0,36 per mm. Contract-tarieven op aan-
vraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten”
f. 0,72 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt
zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van
redenen te weigeren.*

De Canadese wisselkoers

Het Internationale Monetaire Fonds heeft vaste wisselkoersen als regel gesteld, met slechts geringe mogelijkheden tot fluctuaties aan weerszijden van de gefixeerde koers. Voor alle valuta, die heden ten dage een rol spelen in het internationale verkeer, is dit ook daadwerkelijk het geval, maar op deze regel vormt de Canadese dollar een uitzondering. Nadat aanvankelijk na de tweede wereldoorlog een vaste koers was gefixeerd, kreeg de Canadese Regering in 1950 toestemming van het I.M.F. om tot flexibele wisselkoersen over te gaan met het oog op de grote toestroming van buitenlands korte termijn kapitaal en de sterke prijsstijgingen, die gepaard gingen met het uitbreken van de oorlog in Korea.

De toestemming van het I.M.F. had uiteraard een tijdelijk karakter, maar tot een terugkeer naar een vaste wisselkoers is in de daarop volgende jaren niet besloten, zodat thans de Canadese dollar een van de weinige valuta is met een flexibele wisselkoers. In de tussentijd is de economische toestand in Canada evenwel sterk gewijzigd, want terwijl in 1950 en de jaren daaromtrent de handelsbalans gemiddeld nagenoeg in evenwicht was, trad met name na 1952 een verslechtering op. Sinds 1956 is het tekort zelfs voortdurend groter dan Can. \$ 1 mrd. geweest. In het kort komt de ontwikkeling in de afgelopen tien jaren erop neer, dat de toestroming van buitenlands kapitaal in 1950 nog een inflatoire ontwikkeling tot gevolg kon hebben, terwijl kapitaalimport van gelijke omvang thans dient tot dekking van het tekort op de handelsbalans.

Als de conjunctuur in de Verenigde Staten een ongunstig beloop vertoont, dan ontkomt de Canadese economie niet aan de gevolgen daarvan. Het betekent een vermindering van de Canadese uitvoer en vermindering van de investeringsactiviteit door Amerikaanse ondernemingen in Canada. Ook in 1960/61 ontkwam Canada niet aan de recessieve invloeden die de Verenigde Staten uitoefenden, waardoor de werkloosheid aanzienlijk toenam en het overheidsbudget voor het jaar 1961/62 een groot tekort vertoont.

In deze situatie heeft de Canadese Minister van Financiën besloten tot een herziening van de wisselkoers. Een devaluatie in strikte zin heeft niet plaatsgevonden, omdat er geen vaste wisselkoers is. In feite heeft de Regering niet anders gedaan dan een zodanige hoeveelheid Canadese dollars in de markt brengen tegen betaling in vreemde valuta, dat daardoor de prijs van de Canadese dollar tot het gewenste niveau daalde. Deze operatie, verricht door een koersstabilisatiefonds, is uiteraard niet zonder risico's. Op het moment dat de maatregel werd aangekondigd was er alle kans, dat door speculatieve kapitaalbewegingen de koers van de Canadese dollar zo sterk zou dalen, dat

zelfs een peil beneden het gewenste zou worden bereikt. Nog voor het stabilisatiefonds zou zijn begonnen met de verkoop. In dat geval zou het fonds juist het tegendeel moeten doen en buitenlandse valuta moeten aanbieden tegen Canadese dollars.

In de afgelopen weken is de operatie met het gewenste resultaat volbracht. De koers van de Canadese dollar is met ca. 4 pCt. gedaald ten opzichte van het niveau vóór de aankondiging van de maatregel. De Regering verwacht nu, dat hierdoor de economische activiteit in het binnenland gestimuleerd zal worden, omdat de export door lagere prijzen in buitenlandse valuta wordt bevorderd. Daarnaast hoopt de Regering, dat de kapitaaltoestroming groter zal worden, wat zowel een gunstig effect heeft op de investeringen als op de rentestand. Daling van de laatste houdt mede in, dat de lasten voor de Regering van nieuw te plaatsen leningen geringer kunnen zijn. De Regering verwacht op grond van deze redenering, dat haar begroting omstreeks het einde van 1962 in evenwicht zal zijn.

Een daling van de rentestand is, gezien de omvang van het huidige begrotingstekort, evenwel weinig waarschijnlijk. Vooral van de zijde van de Centrale Bank is krachtig geprotesteerd tegen de huidige economische politiek van de Overheid. De oppositie, gevoerd bij monde van haar president, Coyne, heeft er zelfs toe geleid, dat de Regering heeft gezocht naar wettelijke mogelijkheden om hem van zijn functie te ontheffen. Coyne betoogde vooral, dat de Canadese economie, die toch reeds voor een overwegend deel is gebaseerd op buitenlands kapitaal, langs deze weg nog sterker aan invloeden uit de Verenigde Staten wordt prijsgegeven. Bovendien wees hij op het gevaar, dat een vergroting van de kapitaalimport na enige tijd zou leiden tot een opwaartse druk op de prijzen. Zijn argumenten schijnen bij de Regering evenwel een averechtse werking te hebben gehad.

In het komende jaar zal de Canadese economie, vooral onder invloed van een verder herstel in de Verenigde Staten, ongetwijfeld een gunstige ontwikkeling te zien geven. Op de korte termijn kan de genomen maatregel daartoe bijdragen, maar de vraag moet worden gesteld, of uit een oogpunt van structurele verhoudingen wel de juiste weg wordt bewandeld. De afhankelijkheid van kapitaalimport tot handhaving van het evenwicht op de betalingsbalans zal waarschijnlijk nog toenemen, waardoor vervolgens het nadelige saldo op de dienstenbalans — voornamelijk bestaande uit rentebetalingen en aflossingen — nog omvangrijker wordt. Dit kan op den duur aanleiding zijn tot verdere koersaanpassingen, waardoor het vertrouwen in de Canadese dollar zeker niet wordt versterkt.

Cambridge (Mass.).

W. TIMS.

INHOUD

	Blz.		Blz.
De Canadese wisselkoers, door Drs. W. Tims . . .	743	Nieuwe vervoerswetgeving in West-Duitsland, door Mr. J. P. van Rij	750
Pyramides, paddestoelen en woningwetwoningen; door Prof. Dr. Ir. H. G. van Beusekom	744	Over de equivalentie van tijd en geld, door J. G. Nolst Trenité	753
Hoe sterk neemt het aantal agrariërs af?, door Ir. G. A. van Houten	746	Geld- en kapitaalmarkt, door Dr. C. D. Jongman	755

COMMISSIE VAN REDACTIE: Ch. Glasz; L. M. Koyck; H. W. Lambers; J. Tinbergen; J. R. Zuidema.
Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Adjunct Redacteur-Secretaris: M. Hart.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens de Wilmars;
J. van Tichelen; R. Van deputte; A. J. Vlerick.

Op het gebied van de woningvoorziening is in ons land een grote middengroep van twee derde der bevolking aangewezen op zgn. „volkswoningen”. Deze woningen dienen te worden gebouwd door zowel de particuliere bouw als door de woningwetbouw. De vraag, waar de inkomensgrens moet worden getrokken, is evenwel tot op heden niet opgelost. Zou als grens die voor de sociale verzekering worden genomen, dan zou van deze grote middengroep niemand van een woningwetwoning worden uitgesloten. Zulk een grens zou dus zinloos zijn. Ook de gedachte om een vrij lage inkomensgrens te stellen had in ons land geen kans van slagen. De Minister heeft daarom van het stellen van een inkomensgrens afgezien en daarmee de onzekerheid laten voortbestaan. Nu zal evenwel tegen het einde van deze eeuw op zijn hoogst 30 pCt. van onze bevolking wat zijn inkomen betreft nog in aanmerking komen voor een woningwetwoning. Daarmede zal het probleem van de welstandsgrens zich vanzelf hebben opgelost. Door deze ontwikkeling krijgt de woningwetbouw weer de plaats die hij door de maatschappelijke evolutie gedurende de laatste tientallen jaren heeft verloren.

De beeldgrafieken van Prof. Walter Mitchell, die in „E.-S.B.” van 5 juli zijn opgenomen, zullen menigeen aan het nadenken hebben gebracht. Zeker zijn zij een symptoom van de vooruitgang, waarin de mensheid op het ogenblik verkeert. En men kan zich verheugen over de nieuwe mogelijkheden op het gebied van produktie, consumptie, vrijetijdsbesteding enz., welke deze ontwikkeling biedt. Zij vindt ook haar weerslag op allerlei andere gebieden, waarvan men zulks op het eerste gezicht niet zou vermoeden.

Eerst dan de pyramide, die betrekking heeft op het jaar 1929. In dat jaar had 20 pCt. van de Amerikanen een inkomen beneden \$ 1.000 en 13 pCt. een inkomen boven \$ 5.000. Een grote middengroep, die twee derde van de bevolking omvatte, had een inkomen van \$ 1.000 tot \$ 5.000.

Legt men nu hiernaast de inkomens van de Nederlanders 25 jaar later, dan blijkt, dat 24 pCt. een inkomen had beneden f. 2.000, wat wij mogen kwalificeren als de grens, beneden welke het niet wel mogelijk is, met een gezin te leven, en 11 pCt. een inkomen boven f. 7.000, wat ongeveer de loongrens was van de sociale verzekering, en dus de grens aangaf, boven welke men van een zekere welstand begon te spreken. Tussen deze grenzen van f. 2.000 en f. 7.000 lag 65 pCt., dus twee derde van de Nederlandse bevolking.

In beide landen was dus een grote middenmoot van twee derde aanwezig, die niet arm was, doch ook geen welstand bezat. Op het gebied van de woningvoorziening veroorzaakte deze groep de grootste moeite bij het bepalen van het juiste beleid.

Dat de groep beneden de ondergrens maatschappelijk is achtergebleven en zowel financieel als sociaal geholpen moet worden, is zonder meer duidelijk. Vooral bij de komende krotopruijningen en saneringen zullen wij met deze groep te doen krijgen. Daarover bestaat geen verschil van mening. Evenzeer is evident, dat de groep boven de bovengrens zichzelf moet helpen en zich op de vrije markt een woning dient te verschaffen. Zij weet haar eisen te stellen en dient daarvoor ook te betalen.

Pyramides, paddestoelen en woningwetwoningen

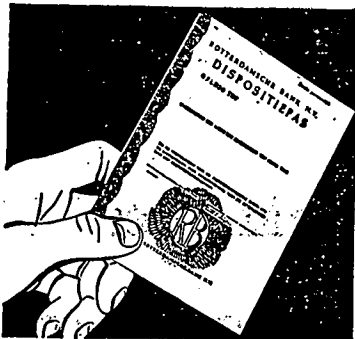
Maar nu de grote middengroep, die behoorlijk in staat is, zijn gezin te onderhouden en zijn woning te bekostigen, doch zich overigens geen luxe kan veroorloven? Deze groep is aangewezen op de eenvoudige, goed uitgekoken, woning, die tegenwoordig in onze steden en dorpen in massa wordt gebouwd en die in de vakwereld met de naam „volkswoning” pleegt te worden aangeduid.

Is nu deze volkswoning hetzelfde als een woningwetwoning, die dus met financiële faciliteiten op voet van de Woningwet wordt gebouwd? Neen, heeft de Minister gezegd, niet alleen woningbouwverenigingen en gemeenten, maar ook de particulieren bouwen volkswoningen. Zij bouwen echter op het ogenblik te veel duurere woningen en daarom moet het overheidsbeleid erop gericht zijn, hen te stimuleren in de richting van de volkswoning.

De Minister wenst dus, en onzes inziens terecht, dat de volkswoningen gebouwd zullen worden zowel door de particuliere bouw als door de woningwetbouw. Beide zullen in de grote twee-derdegroep hun afnemers moeten vinden. Zijn wij het hierover eens, dan rijst echter de vraag, waar de grens moet worden getrokken. Dit is een vraag, waarover al tientallen jaren gestreden wordt en die tot heden niet is opgelost.

De middengroep liep, zoals wij zeiden, van f. 2.000 tot f. 7.000 inkomen. Het ligt nu voor de hand, de groep van f. 2.000 tot f. x aan de woningwetbouw en de groep van f. x tot f. 7.000 aan de particuliere bouw toe te wijzen. In dat geval komen de woningwetwoningen, die, dank zij de faciliteiten die de Woningwet toestaat, tegen een lagere prijs kunnen worden verhuurd dan gelijkwaardige particuliere woningen, ten goede aan die gezinnen, die op grond van hun inkomen deze woningen het meest dringend nodig hebben. De vraag is nu: hoe bepalen wij de grens? Of, welke waarde kennen wij toe aan het bedrag f. x?

Een paar jaar geleden heeft men er in regeeringskringen inderdaad over gedacht, voor de woningwetbouw een maximum inkomensgrens te stellen. Gedacht werd aan de inkomensgrens voor de sociale verzekering, die destijds f. 6.000 bedroeg en op 1 januari 1957 werd verhoogd tot f. 6.900 (1 januari 1960 tot f. 7.450 en 1 januari 1961 tot f. 8.000). Bij een dergelijke grens zou echter van de grote



Uw bankrekening is nu overal binnen uw bereik met de

dispositiepas

van de

ROTTERDAMSCH BANK

meer dan **325** vestigingen in Nederland

(L. M.)

middengroep *niemand* van een woningwetwoning worden uitgesloten. Zulk een grens zou dus zinloos zijn.

Zullen wij dan de grens ergens bij f. 3.500 leggen, zodat ongeveer de helft van de grote middengroep aan de woningwetbouw wordt toegewezen en de helft aan de particuliere bouw? Dan stuiten wij echter op het bezwaar, dat ten tijde van het hier bedoelde overleg de huur van *nieuwe* woningwetwoningen in de grote gemeenten gemiddeld op ongeveer f. 16,50 per week kwam en in de kleine op ongeveer f. 13. Dit waren gemiddelde huren.

Een gezin met een inkomen van f. 3.500 per jaar zou dan een huur van f. 860 per jaar moeten betalen, dat is 24 à 25 pCt. van het inkomen. En dit betreft nog een gezin, welks inkomen tegen de bovengrens ligt. Voor gezinnen met een lager inkomen zou het percentage nog belangrijker hoger zijn. Aan dergelijke huren zijn wij in ons land niet gewend.

Blijkens een recente publikatie van Ir. Cohen Stuart in „Stedebouw en Volkshuisvesting“ (mei 1961) betaalden in 1960 bij Centraal Woningbeheer in Den Haag, in de nieuwe woningwetwoningen slechts 4½ pCt. van de huurders meer dan 20 pCt. van hun inkomen; de rest betaalde minder. In de oude woningwetwoningen betaalde de grote meerderheid van 8 tot 14 pCt.

Het is dus begrijpelijk, dat de gedachte om een vrij lage inkomensgrens te stellen in ons land geen kans van slagen had. De Minister heeft daarom van het stellen van een grens afgezien en daarmee de onzekerheid laten voortbestaan. Wel moet ten minste 80 pCt. van de woningwetwoningen worden toegewezen aan geöfende arbeiders en kleine middenstanders. Hiermede is dus de gehele middengroep gegadigde voor een woningwetwoning en wellicht zelfs nog gezinnen uit de topgroep.

Bèzien wij nu de *paddestoel* van Walter Mitchell. Voor 1975 verwacht deze een inkomensverdeling, waarbij bijna 70 pCt. van de Amerikaanse bevolking in de topklassen, \$ 5.000 per jaar en hoger, valt. Zou ons land dit voorbeeld volgen — en wanneer de huidige ontwikkeling zich voortzet, dan zal dit zeker het geval zijn — dan kunnen wij aannemen, dat tegen het einde van deze eeuw 70 pCt. van onze bevolking in de top van de *paddestoel* zal zijn terechtgekomen en zeker niet meer zal behoren tot de zwakke groep, voor welke de wetgever in de Woningwet financiële faciliteiten heeft opgenomen. Of met andere woorden, op zijn hoogst 30 pCt. van onze bevolking zal dan wat zijn inkomen betreft nog in aanmerking komen voor een woningwetwoning. Daarmede zal het probleem van de welstandsgrens zich vanzelf hebben opgelost.

Wij zien dan 70 pCt. van ons volk als gegadigde voor een woning naar eigen keus en 30 pCt. — wij geven deze cijfers onder alle voorbehoud, zal geloven wij dat de orde

van grootte wel juist is — zal gegadigde zijn voor een efficiënte volkswoning, die aan strenge maximum-normen moet voldoen op straffe van het niet verlenen van de bekende overheidsfaciliteiten. Door deze ontwikkeling komt de woningwetbouw in een geheel ander licht te staan en krijgt hij weer de plaats, die hij door de maatschappelijke evolutie gedurende de laatste tientallen jaren heeft verloren. Toen de Woningwet zestig jaar geleden tot stand kwam, behoorde de arbeider nog tot de klasse der armen, die lange werkdagen maakte en door de lage lonen nauwelijks het hoofd boven water kon houden, terwijl voor de kwade dag in geen enkel opzicht was gezorgd. Het was waarlijk geen wonder, dat in die tijd bedroevende woningtoestanden zijn ontstaan, waarin de arbeider uit eigen kracht geen verandering kon brengen. Toen bood de Woningwet uitkomst: Zij verleende bouwkapitaal tegen lage rente en gemakkelijke aflossingsvoorwaarden en nog een reeks andere financiële tegemoetkomingen. Zo kreeg de arbeider voor hetzelfde geld een betere woning.

Thans liggen de verhoudingen geheel anders. De arbeider van 1961 is geen achtergeblevene meer, maar een volwaardig staatsburger, die precies als de academicus, de ambtenaar en de beambte, niet alleen het kiesrecht bezit, maar ook zijn deel ontvangt van de stijgende welvaart. De normale arbeider behoort tot die grote middengroep, die wij op twee derde van ons volk hebben geschat. Het is dan echter een anachronisme, wanneer men verlangt, dat de *gehele* arbeidersklasse zal mogen profiteren van de woningwetbouw, waarvoor het Rijk het volle kapitaal verstrekt zonder de rentemarge, die iedere hypotheekbank nodig heeft om zijn diensten te kunnen verlenen, waarvoor de fiscus afziet van de wettige registratierechten en de notarissen hun bijstand gratis moeten verlenen. Deze dingen zijn alleen maar zinvol, wanneer wij bevolkingsgroepen van geringe draagkracht moeten huisvesten, die steun van de Overheid behoeven om uit hun slechte behuizing te worden verlost.

Dit alles nu zal anders worden, wanneer wij de inkomensverdeling krijgen, die wij boven hebben geschetst. Dan gaat de normale arbeider naar de topklasse, die naar globale schatting 70 pCt. van ons volk omvat en volledig in eigen huisvesting kan voorzien. De steel van de *paddestoel* wordt dan gevormd door de minder betaalde arbeiders, die niet geheel volwaardigen, de maatschappelijk achtergeblevenen. Onder deze groep zal dan de woningwetbouw een ruime taak vinden. Hij zal dan veel meer aan zijn doel beantwoorden dan ooit tevoren.

Dit alles wij tenslotte ook weer niet zeggen, dat de woningbouwverenigingen die in het verleden zulk zegerijk werk hebben gedaan, nu beslist tot de onderste lagen van de samenleving zullen moeten worden teruggedrongen. Ook in de topklasse zullen zij een taak kunnen vinden.

Hoe sterk neemt het aantal agrariërs af?

Naar aanleiding van verschillende berichten en beschouwingen zou men zich kunnen afvragen, of de agrariërs bezig zijn te verdwijnen. Aan de hand van recente statistische gegevens valt hierover het een en ander op te merken.

Wie zijn agrariër?

Tot de agrarische bevolkingsgroep zijn in onderstaand overzicht gerekend alle personen behorend tot gezinnen, waarvan het inkomen voor het grootste deel door in land- of tuinbouwbedrijven ontplooiden activiteiten wordt verkregen. Met deze omschrijving beperken wij ons dus tot de agrarische bevolking in engere zin.

Het Centraal Bureau voor de Statistiek liet in zijn Maandschrift over juni 1961 een aantal belangwekkende gegevens over de agrarische beroepsbevolking het licht zien, welke waard zijn om met andere betrekkelijk recente cijfers te worden vergeleken. Enkele gegevens zijn weliswaar met inbegrip van degenen, die in de bosbouw werkzaam zijn (1 pCt.), maar dit heeft geen invloed op de verhouding, waarin de verschillende categorieën voorkomen.

De agrarische gezinnen.

Bij de woningtelling van 1956¹⁾ was gebleken dat er 295.194 hoofden van huishoudens een agrarisch hoofdberoep hebben. Tot deze huishoudens behoren in totaal 1.393.648 personen. Dit betekent dus een gemiddeld aantal van 4,7 personen per huishouden, wat belangrijk hoger is dan het gemiddelde aantal van 3,9 voor de huishoudens van de bevolking als geheel.

In de agrarische gezinnen waren meer kinderen dan in de andere gezinnen (gemiddeld 3,2 tegenover 2,6). Wij willen er bovendien nog op wijzen, dat tot de bevolking als geheel ook de huishoudens gerekend worden, welke alleen enkele bejaarden omvatten. Hierdoor wordt het algemeen gemiddelde gedrukt, maar het agrarisch gemiddelde niet beïnvloed.

Van de tot deze huishoudens behorende mannen met

een beroep had 85 pCt. een agrarisch hoofdberoep (395.163 mannen) en 15 pCt. niet (68.360 mannen). Bovendien werkte 60 pCt. van de tot deze huishoudens behorende vrouwen met een beroep in een agrarisch bedrijf (63.732 vrouwen). Niet tot het eigenlijke gezin behoorden 18.060 mannen met een agrarisch hoofdberoep; men mag aannemen dat dit vooral de ongetrouwde broers van het bedrijfshoofd of van diens vrouw, alsmede een aantal inwonende knechten, waren.

Tot de huishoudens, waarvan het hoofd geen agrarisch hoofdberoep had, behoorden voorts nog bijna 22.000 (21.868) mannen met een agrarisch hoofdberoep. Deze huishoudens zullen veelal wel tot de agrarische gerekend kunnen worden, maar zij hebben nauwelijks invloed op het geheel.

Indien wij de gezinsleden met een niet-agrarisch hoofdberoep buiten beschouwing laten, dan betekent dit alles dus, dat in 1956 de agrarische bevolking rond 1,3 mln. zielen omvatte.

Hoewel de agrarische gezinnen betrekkelijk gelijkmatig over het land verspreid zijn, is op bijgaand kaartje duidelijk te zien dat er verband bestaat tussen een relatief groot aantal agrarische gezinnen en het uitoefenen van arbeidsintensieve bedrijfstakken, zoals tuinbouw. Gemiddeld leven er in ons land per 100 ha cultuurgrond ruim 12 agrarische gezinnen¹⁾ en ²⁾. Dit loopt voor de verschillende streken uiteen tussen ongeveer 9 in enkele zuivere akkerbouw- en zuivere veehouderijgebieden tot verscheidene tientallen in bepaalde tuinbouwcentra. Waar zgn. „part-time farming” van betekenis is, zoals in de mijnstreek en in enkele industriegebieden, is deze dichtheid nog iets kleiner dan 9.

Op wat voor bedrijven werken deze agrariërs?

Bij de landbouwtelling van mei 1959 is gebleken dat het gemiddeld aantal mannen van 15 jaar en ouder per huishouden over de bedrijfstagrootteklassen is verdeeld, zoals

¹⁾ Algemene Woningtelling 30 juni 1956.

²⁾ Landbouwtelling mei 1956.

(vervolg van blz. 745)

Niet ieder, die straks tot deze klasse behoort, zal een eigen woning laten bouwen, zoals men in Amerika als ideaal ziet. Er zal altijd een grote vraag naar huurwoningen blijven. De woningbouwverenigingen nu zouden een belangrijke taak kunnen vinden door op ruime schaal huurwoningen te bouwen voor die groep voor welke de prijzen op de vrije markt aan de hoge kant zijn, omdat zij een vast inkomen heeft, waarvan het bestedingspatroon met zorg moet worden vastgesteld.

Dit wil zeggen, dat de woningbouwverenigingen voor deze groep woningen zullen kunnen bouwen, waarbij zij niet gebonden zullen zijn aan streng gehandhaafde maximum-normen en curveprijzen, doch een veel grotere bewegingsvrijheid hebben om woningen te bouwen met een voldoende flexibiiteit en behoorlijke marges. Anderzijds zullen zij dan echter geen aanspraak mogen maken op financiële faciliteiten van de Overheid, doch precies als de

particulier hun gelden op de vrije markt moeten verwerven tegen de geldende tarieven.

Terwijl dus de bouwkasen en soortgelijke lichamen medewerking verlenen voor het verkrijgen van eigen woningen, is er zeker ook een taak voor organen, die het initiatief nemen voor de bouw van huurwoningen. Voor de eigenlijke woningwetbouw met faciliteiten blijft dan de zorg voor de minder begunstigde bevolkingsgroepen, die behoefte hebben aan een woning van lage prijs.

Wij zijn ervan overtuigd, dat deze ontwikkeling, waarvan wij geloven, dat zij zich zeker vóór het einde van deze eeuw zal voltrekken, in belangrijke mate zuiverend zal werken en de financiële bepalingen van de Woningwet meer dan thans het geval is, aan hun doel zal doen beantwoorden. Het zal dan echter zaak zijn, dat wij ons tijdig hierop voorbereiden.

¹⁾-Gravenhage.

Prof. Dr. Ir. H. G. VAN BEUSEKOM.

tabel 1 aangeeft. Daar de meeste hoofden van huishoudens, die tevens agrarisch bedrijfshoofd zijn, niet uitsluitend hun onderhoud in de landbouw vinden, is bovendien ook aangegeven, hoeveel van alle mannen van 15 jaar en ouder in hoofdzaak hun onderhoud in de landbouw vinden.

Opvallend is dat er omstreeks 10 ha een grens schijnt te bestaan. Daarboven is het niet in de landbouw ingeschakelde deel van de mannelijke gezinsleden van 15 jaar

en ouder gering. Er zijn natuurlijk nog jongens die studeren en een enkeling onder degenen, die thuis zijn, werkt elders. Verder zijn er de ouderen, die niet meer meewerken.

Waar relatief veel bedrijven groter dan 10 ha zijn, vinden meer gezinsleden hun onderhoud in de landbouw dan in streken met veel kleinere bedrijven. Het aantal jongens en mannen in de gezinnen, die op de kleinste bedrijfjes wonen, is zoveel geringer dan in de gezinnen die de grotere

Spreiding Agrarische Gezinnen
1956

• = 100 gezinnen



Directie Afdeling Landbouw
Statistiek
Postbus 1000, Den Haag

TABEL 1.
Mannen van 15 jaar en ouder behorend tot huishoudens van in mei 1959 in de landbouw getelde bedrijfshoofden.

	Totaal aantal dat in hoofdzaak onderhoud vindt in de landbouw.	Gemiddeld aantal per huishouden		
		totaal	w.v. in hoofdzaak onderhoud uit	
			de landbouw	andere ber.
bedrijven minder dan 1 ha ...	34.099	1,5	0,5	1,0
1 - minder dan 5 ha	82.952	1,6	1,0	0,6
5 - minder dan 10 ha	88.258	1,7	1,4	0,3
10 - minder dan 20 ha	91.800	1,9	1,7	0,2
20 - minder dan 30 ha	28.651	1,9	1,8	0,1
30 - minder dan 50 ha	15.146	1,9	1,8	0,1
50 ha en meer	3.159	1,8	1,7	0,1
Nederland	344.065	1,7	1,1	0,6

Bron: Landbouwtelling mei 1959.

bedrijven hebben, omdat veel rustende boeren zelf nog zolang mogelijk een bedrijf(je) blijven exploiteren.

Dat er bij de landbouwtelling van 1959 zoveel minder agrariërs geteld werden dan bij de woningtelling van 1956, vindt zijn oorzaak daarin dat heel wat hoofden van huishoudens een agrarisch hoofdberoep hebben, maar zelf niet een agrarisch bedrijf(je) exploiteren. Dit betreft dus land- en tuinbouwarbeiders, die niet voor eigen rekening zoveel grond exploiteren of veehouden, dat hun bedrijfje voor de landbouwtelling in aanmerking kan worden gebracht ³⁾.

Het agrarisch aandeel in de totale beroepsbevolking daalt.

Het percentage van de bevolking, dat een agrarisch beroep heeft, blijkt steeds te dalen. Dit is vooral bij de vrouwen het geval. Na 1956 is deze daling belangrijk minder sterk dan tussen 1947 en 1956. Van de totale mannelijke resp. vrouwelijke en totale beroepsbevolking vonden de volgende percentages ⁴⁾ hun levensonderhoud in de land-, tuin- en bosbouw:

TABEL 2.

	m.	v.	t.
1947	19,8	17,9	19,4
1956	13,6	8,1	12,4
1959	13,2	4,6	11,3

Bron: C.B.S.

Bij beschouwing van deze cijfers moet men er rekening mee houden, dat een eeuw geleden het agrarisch aandeel in de beroepsbevolking nog ongeveer 40 pCt. was. Op grond van berekeningen van de Rijksdienst voor het Nationale Plan mag men verwachten dat het over 20 jaar niet meer dan 6 à 7 pCt. zal zijn.

Tussen 1947 en 1959 is er een langzamer wordende daling van het aantal personen met een agrarisch hoofdberoep. Dit schijnt in tegenstelling te zijn met de uit landbouwtellingen gebleken versnelde daling van de bestede arbeid uitgedrukt in arbeidsjaareenheden. In 1950 en 1953 bleken er in ons land ruim 21 arbeidsjaareenheden per 100 ha cultuurgrond aangewend te worden. In 1956 was

³⁾ Onlangs bleek dat nog steeds nagenoeg alle gezinnen van agrarische arbeiders over een flinke moestuin en over wat kippen, konijnen of ander vee beschikken („Landbouw in hoofdzaak voor zelfvoorziening 1960”, Maandstatistiek van de Landbouw, mei 1961, blz. 81 en 82). Ongeveer 15 à 20 pCt. heeft nog een bedrijfje van zodanige omvang dat het bij de landbouwtelling moet worden geteld.

⁴⁾ Maandschrift van het C.B.S., juni 1961, blz. 541-546 en enkele speciaal verstrekte gegevens.

dit evenwel gedaald tot 20,4 en in 1959 tot 18,7 ⁵⁾. Dit op zichzelf merkwaardige verschil is waarschijnlijk geheel terug te voeren op het onderscheid tussen beide soorten waarnemingen. Een en ander behoeft immers niet met elkaar in tegenspraak te zijn als men er rekening mee houdt, dat verscheidene personen slechts een deel van hun tijd in het agrarische bedrijf besteden. Als hoofdberoep wordt uiteraard opgegeven wat men op het moment van telling het belangrijkste acht. Vooral de arbeid geleverd door degenen, die minder dan de helft van de tijd in de landbouw werken, blijkt zeer sterk afgenomen, terwijl door het steeds belangrijker worden van de factor arbeid de opgaven vermoedelijk telkens nauwkeuriger zijn geworden.

Het ligt voor de hand, dat deze personen in 1956 een niet-agrarisch hoofdberoep opgaven en dat hun agrarische arbeid toen wel bij de landbouwtelling werd meegerekend. Hierdoor is deze schijnbare tegenstelling voor een belangrijk deel verklaard. Een onderzoek naar mogelijke andere oorzaken zou in dit verband te ver voeren. Het voornaamste is wel dat deze tegenstelling, althans voor een belangrijk deel, schijnbaar blijkt te zijn.

Nog steeds is er ook absoluut een daling.

Volgens het maandelijks steekproefonderzoek naar de arbeidskrachten ⁶⁾ heeft er tussen 1958 en 1959 een belangrijke daling plaatsgevonden van het aantal personen, dat op de bedrijven werkzaam was. Van 1959 op 1960 werd deze in wat verminderde mate voortgezet, terwijl de laatstbekende gegevens doen veronderstellen, dat deze daling nog steeds doorgaat. De daling heeft zich in hoofdzaak beperkt tot gezinsleden en kwam de laatste jaren in veel mindere mate voor bij de vreemde arbeidskrachten. Dit wordt geïllustreerd door de grafiek, welke betrekking heeft op alle in het bedrijf werkzame personen met inbegrip van de vrouwen. De vrouwen bleken tot nu toe sneller in aantal af te nemen dan de mannen.

De leeftijd van de agrariërs.

Uit de Proeftelling van oktober 1959 zijn ook enkele gegevens verkregen over de leeftijdsverdeling. In vergelijking met de volks- en beroepstelling van 1947 is men tot de volgende tabel gekomen ⁷⁾:

TABEL 3.

Leeftijdsverdeling van de mannelijke agrarische beroepsbevolking

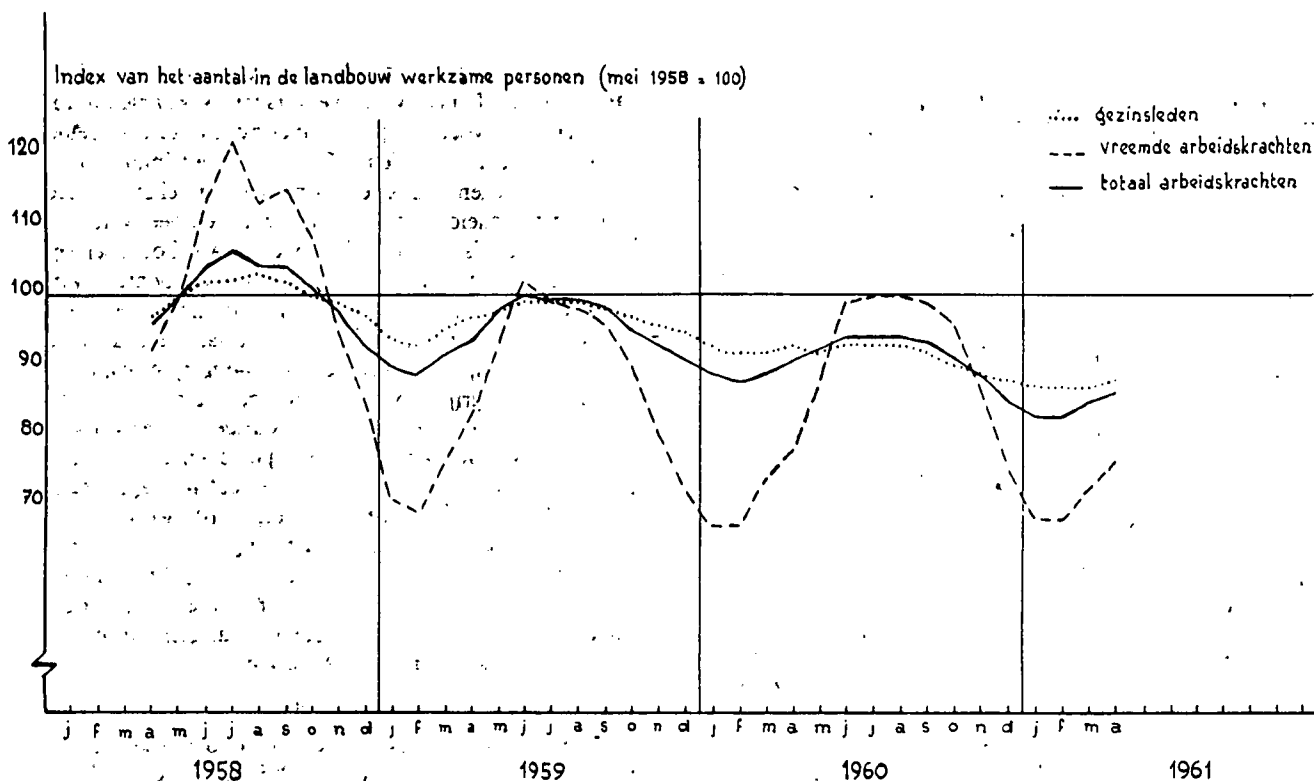
Leeftijdsgroep	In procenten van het totaal aantal agrarische beroepspersonen		In procenten van de gehele leeftijdsgroep	
	1947	1959	1947	1959
jonger dan 21 jr.	16,0	10,2	22,5	12,4
21-24 jr.	7,9	8,4	15,1	12,8
25-49 jr.	46,2	47,5	16,7	12,0
50-64 jr.	21,0	25,4	21,8	14,8
65 jr. en ouder	8,9	8,5	43,5	34,2
	100,0	100,0		

Bron: C.B.S.

Tijdens de tweede wereldoorlog was het aantrekkelijk om een agrarisch beroep op te geven, welke voorkeur mogelijk in 1947 nog niet geheel verdwenen was. Hierdoor was er misschien een onevenredig groot aantal jeugdige agrariërs:

⁵⁾ Maandstatistiek van de Landbouw, juni 1961, blz. 95.

⁶⁾ Maandstatistiek van de Landbouw, februari 1961, blz. 26 en juni 1961, blz. 93.



Bron: CBS

Zagen wij zoëven dat het aandeel van de gehele agrarische bevolking in dezelfde periode met ongeveer een derde terugliep, hier zien wij dat dit voor de leeftijdsgroepen boven 20 jaar minder sterk blijkt te zijn en dat de afname vooral betrekking heeft op de jongeren.

Hoeveel zijn er nu nog overgebleven?

Bij de hierboven weergegeven verkenning van omvang en samenstelling van de agrarische bevolking zijn de volgende feiten naar voren gekomen:

1. In 1956 waren er ongeveer 300.000 agrarische gezinnen, waartoe bijna 1,4 mln. personen behoorden.
2. Hiervan hadden ongeveer 400.000 mannen en bijna 65.000 vrouwen een agrarisch hoofdberoep.
3. De agrarische gezinnen waren gemiddeld groter dan de niet agrarische gezinnen.
4. Er vonden ongeveer 100.000 personen uit agrarische gezinnen emplooi in niet-agrarische beroepen.
5. Het voor de hand liggende verband tussen het aantal gezinnen en de arbeidsintensiteit van de uitgeoefende land- of tuinbouw bleek duidelijk waarneembaar.
6. Bijna alle mannelijke gezinsleden van 15 jaar en ouder, die op bedrijven van 10 ha en groter wonen, vinden in hoofdzaak hun onderhoud in de landbouw.
7. Van die op kleinere bedrijven wonen vindt niet meer dan de helft der 15 jaar en oudere mannelijke gezins-

leden van bedrijfshoofden onderhoud in de landbouw.

8. Zowel relatief als absoluut is het aantal in de landbouw werkzamen na de laatste wereldoorlog gedaald, vooral vóór 1956.

9. Deze daling zette zich tot nu toe steeds voort.

10. Zij heeft de laatste jaren voornamelijk betrekking op gezinsleden van agrarische bedrijfshoofden, vooral op de vrouwen en op de jongens onder de 21 jaar.

Uit een en ander kan de niet onbelangrijke gevolgtrekking worden gemaakt, dat in de sedert 1956 verlopen vijf jaar het aantal eigenlijke agrariërs nauwelijks verminderde ondanks het feit dat de omvang van de landarbeid niet onaanzienlijk kleiner werd. De gepresteerde arbeid verminderde voornamelijk doordat degenen, die slechts een deel van hun tijd in de landbouw werkten, thans geen hand- en spandiensten meer verrichtten en doordat de ouderen eerder van hun rust zijn gaan genieten (A.O.W.).

Het is te verwachten dat in de toekomst deze daling nog zal doorgaan en mogelijk wel weer wat sneller zal worden. Op het ogenblik omvat de agrarische bevolkingsgroep — als wij de gezinsleden met een niet-agrarisch beroep buiten beschouwing laten — echter nog vrij zeker $1\frac{1}{4}$ mln. zielen, hetgeen aanzienlijk meer is dan men oppervlakkig zou denken.

Wassenaar.

H. G. A. VAN HOUTEN.

(I. M.)

Kabels met papier- en met plasticisolatie voor hoogspanning, laagspanning en telecommunicatie. Kabelgarnituren, koperdraad en koperkabel, staaldraad en bandstaal

N.V. NEDERLANDSCHE KABELFABRIEKEN • DELFT



Nieuwe vervoerswetgeving in West-Duitsland

In de Duitse Bondsrepubliek is op 1 juni jl. een nieuwe wet op het vervoer van personen over de weg in werking getreden. Deze wet vervangt een wet van 1934, die op enkele belangrijke punten was uitgehold door rechtelijke uitspraken en door de staatsrechtelijke wijzigingen die na 1945 hebben plaats gevonden. De nieuwe wet vertoont enige interessante aspecten, waarop hieronder in het kort wordt ingegaan.

De wet onderwerpt het tegen vergoeding of als bedrijf uitgeoefend vervoer van personen met trams, trolleybussen en motorrijtuigen aan de verplichting tot het hebben van een door of namens de „Landesregierungen” te verlenen vergunning. Voor zover deze verplichting betrekking heeft op het vervoer met motorrijtuigen, geldt zij zowel voor geregeld vervoer (lijndiensten) als voor ongeregeld.

Onder lijndiensten wordt verstaan een tussen bepaalde punten bestaande geregelde verbinding, waarbij reizigers op bepaalde haltes kunnen in- en uitstappen. Als bijzondere vorm van lijndiensten wordt beschouwd het vervoer van beperkte groepen, behorend tot enkele in de wet omschreven categorieën (in Nederland: groepsvervoer), alsmede het „Ferienziel-Reiseverkehr” (het vakantie-pendelvervoer, niet te verwarren met het pendelvervoer van arbeiders), waarover hieronder meer.

Onder ongeregeld vervoer verstaat de wet het vervoer, dat geen lijndienst is. Dit is ingedeeld in vervoer met taxi's (met aanbod aan de openbare weg), „Ausflugsfahrten” (door de ondernemer, volgens een van tevoren opgesteld plan, aangeboden ritten met een voor alle deelnemers gelijk toeristisch doel), vervoer met huurbussen (per geval door een bijéenhorende groep personen, gehuurd voor een rit, waarvan de huurders het doel bepalen) en vervoer met huurauto's (waarvoor hetzelfde geldt met de beperking, dat geen aanbod van de auto aan de openbare weg mag plaatsvinden noch op andere wijze taxi-vervoer mag worden nagebootst).

Als algemene eisen voor vergunningverlening stelt de wet, dat garanties moeten bestaan voor de veiligheid en continuïteit van de exploitatie en dat er geen aanwijzingen zijn voor onvoldoende kredietwaardigheid van de aanvrager. Ten aanzien van de vergunningverlening wordt noch in het geregeld noch in het ongeregeld vervoer enig onderscheid gemaakt tussen ondernemingen, waarin direct of indirect door de Overheid wordt deelgenomen (Bundesbahn, Bundespost, vele lokale vervoerders, verenigd in het Verband Öffentlicher Verkehrsbetriebe, de zgn. V.Ö.V.-Betriebe), en particuliere ondernemingen (busondernemers, Privatbahnen), terwijl het alle spoorwegondernemingen vrij staat deel te nemen aan het wegvervoer, uiteraard binnen het kader der vergunningverleningsvoorwaarden.

Een der kernpunten der wet betreft de regeling voor de vergunningverlening in de gevallen van samenloop van belangen van verschillende ondernemers bij een lijndienst in één en dezelfde relatie, waarbij de wet het oog heeft zowel op het spoorwegvervoer als op het wegvervoer (in al zijn geledingen: tram, trolleybus en autobus). De wettelijke regeling houdt in, dat de vergunning geweigerd moet worden, indien de aangevraagde dienst de openbare vervoersbelangen zou schaden. De wet preciseert dan, dat de vergunning geweigerd moet worden als de bestaande

vervoermiddelen reeds voorzien in de aangevraagde dienst of als de aangevraagde dienst, zonder wezenlijke verbetering, vervoer zou gaan bewerkstelligen waarin reeds wordt voorzien door de bestaande spoorweg- of wegvervoerdiensten. Ook moet de vergunning worden geweigerd, als de ondernemers van de bestaande spoorweg- of wegvervoerdiensten zich bereid verklaren de aangevraagde dienst binnen een bepaalde termijn zelf te gaan exploiteren.

Indien het in dit laatste geval gaat om aanvragen voor autobusdiensten evenwijdig aan railverbindingen, waarbij in hoofdzaak dezelfde relaties bediend zouden worden („Schienenparallelverkehr”) en voor autobusdiensten evenwijdig aan railverbindingen, waarop het reizigersvervoer wordt gestaakt („Schienenersatzverkehr”), heeft de ondernemer van de railverbinding met uitsluiting van de ondernemers van andere reeds bestaande diensten een voorkeursrecht op de exploitatie van de nieuwe autobusdienst. Dit voorkeursrecht geldt echter niet voor „Orts- oder Nachbarortslinienverkehr”, waaronder verstaan wordt lokaal vervoer en interlokaal korte-afstandsvervoer tussen plaatsen die uit economisch en vervoersoogpunt zo nauw met elkaar verbonden zijn, dat dit vervoer in tariefopbouw en intensiteit met lokaal vervoer te vergelijken is; in dit laatste geval staan dus f.a.v. de vergunningverlening alle partijen op voet van gelijkheid en wordt de aanvraag dus getoetst aan de openbare vervoersbelangen in de bovengenoemde zin.

De tarieven van lijndiensten behoeven in het algemeen de goedkeuring van de vergunningverlenende autoriteit; de tarieven van lijndiensten van Bundesbahn en Bundespost worden echter door de betrokken Bondsministers goedgekeurd.

Op het punt van het ongeregeld vervoer is in de nieuwe wet een door het Bundesverfassungsgericht in een arrest van 8 juni 1960 neergelegd beginsel overgenomen. In dit arrest werd de grondwettigheid van een aantal vergunningsvoorschriften getoetst aan §12 van de Grondwet, waar het recht op vrije beroepsuitoefening is vastgelegd. Het arrest stelde vast, dat een toetsing aan de openbare vervoersbelangen en een objectieve „Bedürfnisprüfung” voor huurauto's en huurbussen ongrondwettig zijn; voorts maakte het uit, dat voor taxi's slechts een beperkte toetsing in overeenstemming met de grondwet is (namelijk in zoverre daardoor kan worden voorkomen, dat een zodanige overcapaciteit ontstaat, dat een ruïneuze en het voortbestaan der bedrijfstak bedreigende concurrentie het gevolg is). Het arrest stelde tenslotte, dat deze beginselen niet zonder meer gelden voor „Ausflugswagen”.

In de nieuwe wet vindt men een getrouwe weergave van deze uitspraak: bij de vergunningverlening vindt geen objectieve toetsing aan openbare vervoersbelangen of aan behoefte plaats, behalve voor taxi's (ter voorkoming van bedreiging van het bestaan van het plaatselijke taxibedrijf); wel is er een subjectieve beoordeling (namelijk of de aanvrager voldoet aan de reeds genoemde algemene eisen betreffende de veiligheid, continuïteit en kredietwaardigheid). Ook voor de „Ausflugsfahrten” heeft de wetgever geen objectieve toelatingsregels vastgesteld maar heeft hij bepaald, dat deze diensten niet zo geëxploiteerd mogen worden, dat aan de geregelde spoorweg- en wegvervoers-

diensten in aanmerkelijke mate reizigers worden onttrokken.

Tarieven voor ongeregeld vervoer kunnen door de Bonds- of Landsregeringen worden voorgeschreven. Bundesbahn en Bundespost bepalen zelf hun tarieven.



Een volledige beoordeling van de nieuwe Duitse wet is bijzonder moeilijk omdat bij dit soort regelingen zeer veel afhangt van de wijze waarop de wet door de vergunningverlenende autoriteiten wordt gehanteerd en van de mate van overeenstemming tussen de belanghebbende partijen. Daarom zij hier volstaan met het plaatsen van enkele kanttekeningen.

Het feit, dat tussen *overheids- en particuliere bedrijven* geen verschil wordt gemaakt betekent, dat (voor zover de „spelregels” het toelaten) alle vervoersbedrijven aan het wegvervoer kunnen deelnemen en zulks op grond van een wetsbepaling) op de door hen gewenste wijze. Voor de railbedrijven betekent dat: exploitatie door hen zelf of door bestaande wegvervoersondernemers waarmee exploitatiecontracten worden gesloten. (In hoeverre tevens door het railbedrijf financieel kan worden deelgenomen in de exploiterende onderneming is een vraag die buiten deze wetgeving staat). In de praktijk liggen de scherpste tegenstellingen niet zozeer tussen particuliere en overheidsbedrijven dan wel tussen de spoorwegbedrijven (overheids- en particuliere) en de V.Ö.V.-bedrijven, die vaak concurrerende belangen hebben. De indruk bestaat, dat daarbij de particuliere autobusondernemers de neiging hebben zich aan de kant der spoorwegen te stellen, zulks omdat zij goede mogelijkheden zien in exploitatiecontracten, vooral met de Bundesbahn, krachtens welke zij de DB-busdiensten zouden exploiteren. Reeds thans heeft de DB ca. 1.100 bussen van particulieren ingeschakeld voor haar eigen autobuslijndiensten (d.w.z. ongeveer de helft van het totale voor DB-autobuslijndiensten in gebruik zijnde aantal bussen). De Directie der Bundesbahn heeft verklaard deze praktijk te zullen voortzetten.

De wetgeving in Nederland vertoont in dit opzicht veel overeenkomst met die in Duitsland. Op het punt van de verhouding tussen overheids- en particulier bedrijf zeggen de Richtlijnen ex art. 10 van de Wet Autovervoer Personen (WAP), dat particuliere ondernemingen, overheidsondernemingen en dochterondernemingen der Nederlandse Spoorwegen geheel op één lijn staan. Toch is de praktijk in Nederland anders geweest dan in Duitsland gebeurd is resp. te verwachten is. De directe deelneming der Nederlandse Spoorwegen aan het wegvervoer is tot een enkel geval beperkt; de overige bemoeiingen van de NS met het wegvervoer geschieden via financiële deelneming in wegvervoersondernemingen, die (op grond van het streekvervoersbeginsel ¹⁾) behalve diensten die parallel aan de spoorweg lopen vele andere diensten exploiteren.

De regeling in de nieuwe Duitse wet van de vergunningverlening voor de *lijndiensten*, hoewel niet op dezelfde gedachte steunend als de regeling in Nederland, vertoont daarmee toch een zekere overeenkomst: ten aanzien van het toelaten van lijndiensten parallel aan reeds bestaande

¹⁾ Zoals men weet steunt dit beginsel op de gedachte, dat de vergunningen voor autobusdiensten grotendeels verleend worden aan bedrijven, die binnen een uit vervoersoogpunt samenhangend gebied (streekvervoersgebied) opereren en daar ten aanzien van de lijndiensten een bijna monopolistische positie hebben en ten aanzien van het groepsvervoer zekere voorkeursrechten.



(advertentie)

diensten moet in beide landen tegen doublures worden gewaakt. Bij het aanvaarden van een doublure is de Duitse wet echter een andere kant opgegaan dan de Nederlandse en geeft zij een voorkeur aan de bestaande ondernemers, in het bijzonder aan de railvervoersondernemer, die in dat geval uiteraard de beste garanties geeft, dat de nieuw te exploiteren dienst geen schade toebrengt aan de bestaande raildienst. In Nederland is deze zelfde gedachte slechts éénmaal toegepast, nl. op de lijn Amsterdam's-Gravenhage, maar overigens is door de vergunningverlenende autoriteiten steeds gestreefd naar een taakverdeling tussen spoor- en wegvervoer (tussenvervoer tegenover eindpuntenvervoer).

Nog duidelijker verschil treedt aan de dag bij het „Schienerersatzverkehr”. De mogelijkheid van omzetting van deficitair railvervoer op bepaalde lijnen in winstgevend wegvervoer is voor de spoorwegbedrijven een zeer aantrekkelijk punt in de Duitse wet en stemt overeen met het advies, in 1960 uitgebracht door de Commissie-Brand ²⁾.

Voor V.Ö.V.-bedrijven liggen de gunstigste kansen in de bepaling, dat het voorkeursrecht van de raildiensten teniet gaat bij „Orts- und Nachbarortslinienverkehr”, dat het speciale werkterrein is van de V.Ö.V.-bedrijven. Een bijzondere factor bij de vergunningverlening in die gevallen is het verschil tussen de tarieven: de V.Ö.V.-tarieven liggen in het interlokale korte-afstandsvervoer als regel lager dan bijv. die der Bundesbahn. Het is niet uitgesloten, dat de vergunningverlenende autoriteiten der Länder (wie de regionale V.Ö.V.-bedrijven meestal nader staan dan de Bundesbahn), bij het afwegen der belangen aan deze lagere tarieven veel waarde hechten.

Het *ongeregeld* vervoer is t.a.v. de capaciteit in Duitsland aanmerkelijk liberaler geregeld dan bij ons; de beoordeling van de ondernemer is daar echter strenger dan in Nederland, waar geen eisen van kredietwaardigheid en vakbekwaamheid worden gesteld aan personenvervoerders over de weg. Overigens wordt ook in Nederland de capaciteitsbeheersing zeer soepel toegepast.

Een frappant verschil tussen beide regelingen betreft het vakantie-pendelvervoer, dat in Duitsland in de wet als lijndienstvervoer wordt aangemerkt. In de Nederlandse wetgeving vormt dit vervoer geen aparte categorie, maar door de Nederlandse Regering wordt het beschouwd als ongeregeld vervoer hoewel de definities van de W.A.P. voor deze opvatting m.i. weinig steun bieden. Internationaal is namelijk overeengekomen als pendelvervoer te be-

²⁾ Zie: „De Duitse vervoerpolitiek op nieuwe wegen” door Drs. F. J. Brouwer in „E.-S.B.” van 12 oktober 1960, blz. 982.

schouwen: vervoer van en naar vakantieplaatsen volgens een vaste dienstregeling, waarbij op de bestemmingsplaats iedere aankomende groep een vroeger aangekomen groep aflost. Deze laatste groep reist dus terug met de bus waarmee de eerste groep is aangekomen; uiteraard worden bij zo'n serie pendelritten de eerste terugreis en de laatste heenreis leeg uitgevoerd. De voorwaarden, die de WAP stelt aan toerwagen- en ongeregeld vervoer, houden echter in of de aanwezigheid van toeristische evenementen onderweg of de afwezigheid van een dienstregeling.

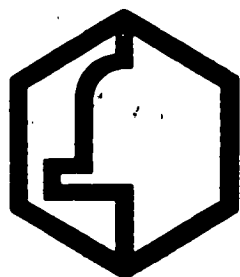
De kwestie van de indeling is niet zonder belang, omdat het steeds toenemende pendelvervoer vaak meer overeenkomst vertoont met het lijndienstvervoer dan met het ongeregelde vervoer (omdat het veelal volstaat met het aanvoeren van reizigers, terwijl bij de algemene vormen van ongeregeld vervoer: de toerwagenritten, de gesloten rondritten e.d. de reizigers juist van begin tot eind van de reis volledig verzorgd worden) en dus veelal in dezelfde

markt opereert als het lijndienstvervoer. Dat de Duitse wet het daarbij dan ook indeelt lijkt logisch; dat speciale voorschriften voorzien in een soepeler vergunningverlening dan in het algemeen voor lijndiensten is voorgeschreven, doet daaraan niet veel af.

Tot slot zij opgemerkt; dat de nieuwe Duitse wet minder éénheid van conceptie vertoont dan de regeling, zoals die in Nederland in WAP en Richtlijnen is neergelegd. Men krijgt sterk de indruk dat van vele zijden om het hardst is getrokken. De sporen van de bemoeiingen van Bundesbahn, V.Ö.V., Kamers van Koophandel en van het Brand-Gutachten zijn alom terug te vinden. Afgewacht zal nu moeten worden of dit samenstel van regels in de praktijk zo gehanteerd zal worden, dat een gezonde taakverdeling tussen de vervoerders wordt bevorderd met inachtneming van de uiteenlopende behoeften aan vervoer, welke het reizigersvervoer kent.

Maarn.

Mr. J. P. VAN RIJ.



controller

Voor ons Rotterdamse warenhuis zoeken wij een functionaris, die, rechtstreeks onder de directeur, leiding kan geven aan de administratieve afdelingen (ruim 150 employés) en als zodanig zijn bijdrage kan leveren in het bedrijfseconomisch beheer.

Vereisten:

Opleiding: Gedacht wordt aan een voltooide of vergevorderde accountantsopleiding of een doctoraal examen economie. Candidaten met b.v. M.O. Boekhouden en een ruime ervaring komen eveneens in aanmerking.

Ervaring: Een aantal jaren in een leidinggevende functie.

Leeftijd: 30-45 jaar.

Geadigden wordt verzocht eigenhandig geschreven sollicitaties met een uitvoerige beschrijving van de loopbaan en voorzien van een recente pasfoto, te richten aan de Centrale Personeelafdeling te Amsterdam.

de Bijenkorf

Rotterdam



Voor vacerende functies en beschikbare krachten

op hoog niveau zijn de
advertentiekolommen van
„Economisch-Statistische
Berichten” het aangewezen
medium:



1e) Omdat Uw annonce onder de aandacht komt van stafpersoneel in de grote bedrijven.

2e) Omdat Uw annonce wordt gelezen door diegenen, die de zakelijk belangrijke beslissingen nemen, of daarbij van grote invloed zijn.



Over de equivalentie van tijd en geld

Van alle economische equivalenties is die van tijd en geld wellicht de bekendste, maar tevens een van de moeilijkste om in een algemene formule te vatten. De oversimplificatie: tijd is geld, kan men iets wetenschappelijker formuleren als: winst is een functie van het tijdsverloop ($W = f(\Delta t)$). Als basis van een en ander zou men kunnen aanmerken het feit dat kapitaalvorming of, fundamenteeler, productie een veranderingsproces is. En aangezien iets in het nu identiek is met zichzelf, kan het slechts in een andere tijd, dus na het verstrijken van tijd, iets anders zijn: het nieuwe zelf dat voor de mens groter waarde heeft. Het populaire gezegde: tijd is geld, veronderstelt een voortdurend mogelijke welvaartschepping door de mens en suggereert een rechtvenredigheid tussen (subjectieve) winstaccumulatie en de grootte van het tijdsinterval waarin deze accumulatie plaatsvindt.

Bezien wij de zaak van de economische kant en niet taalkundig, dan blijkt zij veel gedifferentieerder. Zo ziet de eigenaar van een bos, door de groei van de bomen, zijn bezit toenemen (in de tijd uiteraard) zonder primaire activiteit zijnerzijds. Deze toename is niet rechtvenredig aan de verstreken jaren maar, bij ongehinderde groei, versneld: $f(\Delta t) = V \times a^{\Delta t} - V$, waarin V het aanvangsvermogen voorstelt en a de groeifactor voor de eenheid van tijdsverloop. Wij kennen dat uit alle vermenigvuldigingsprocessen in de natuur (een paar konijnen kan in vijf jaar tijd een miljoen nakomelingen hebben).

Naast de groeiproduktie in bovenstaande zin zijn er de gelijkmatige produktieprocessen doordat zij, bijv. gekoppeld zijn aan de fysieke prestatie van een arbeider die stukwerk verricht of de gestandaardiseerde prestatie van de man die loon of salaris ontvangt evenredig aan het tijdsverloop, omdat zijn produktie als evenredig aan het tijdsverloop wordt beschouwd. Onpersoonlijke voorbeelden zijn de lopende band in de automobielfabriek en vele andere gelijkmatige produktiestromen. Deze zijn in handel en industrie regel en aan die regel ontleent vermoedelijk het spraakgebruik bovengenoemde implicaties.

Pas na de tweede wereldoorlog komt de exponentiële

industriële welvaartstoename bij een brede kring van economen en bij de beleggers die „groei“-fondsen kopen in de belangstelling. Men heeft ontdekt dat ondernemingen door het opvoeren van de produktiviteit en door het herinvesteren van de winst een exponentiële vermogens-toename kunnen bereiken, die men grafisch als rechte lijn op eenzijdig logaritmisch papier kan voorstellen, zoals bij de aangroei van kapitalen op samengestelde interest. De wenselijkheid van winstmaximalisatie is daarmee in een nieuw licht gekomen, want de groeifactor is de verhouding $\frac{\text{netto winst} + \text{vermogen}}{\text{vermogen}}$. Is in een land de groeifactor

van de totale economie groter dan die van de bevolking, dan neemt de welvaart per hoofd van de bevolking toe. Eerstgenoemd groeitempo te versnellen is tegenwoordig de voornaamste economische zorg van de regeringen der geïndustrialiseerde landen.

Zoals de lezer weet, was de overtuiging dat de menselijke

AMSTERDAMSCH E BANK

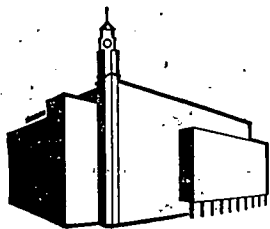
vraagt

ENKELE JONGE ACADEMICI

ter opleiding voor een functie op de Hoofdbank.
Na opleiding bestaat o.a. de gelegenheid tot specialisatie in de volgende richtingen:

- effectenanalyse, beleggingsvoorlichting
- organisatie en administratieve automatisering

Bij gebleken geschiktheid goede carrière-mogelijkheden.
Zaterdag vrij.



Nadere informatie worden na schriftelijk contact gaarne verstrekt.

Sollicitaties aan:
Amsterdamsche Bank,
Afdeling Personeelzaken,
Herengracht 595, Amsterdam.

voortplantingsdrift wel voor een exponentiële bevolkingstoename borg stond, maar dat daarentegen de bestaansmiddelen slechts als de termen van een rekenkundige reeks zouden toenemen, de basis van de sombere theorie, die de Engelse econoom Malthus in 1798 formuleerde en die tot aan de uitvinding van de atoomsplitsing en -fusie en die van de transistor het macro-economische denken sterk heeft beïnvloed. Een exponentiële toeneming (bijv. $2^1, 2^2, 2^3, 2^4$ enz.) werd toen nog als aan levende wezens voorbehouden beschouwd. De exponentiële toeneming van een kapitaal op samengestelde interest uitgezet, werd dan ook gemotiveerd met het feit dat voor dat kapitaal bijv. schapen gekocht hadden kunnen worden, waarmee een equivalentie werd aangetoond tussen dood en levend kapitaal. Het dode kapitaal moest met het levende concurreren. Nu echter de technologie en met name de elektronica groeifactoren voor levenloos kapitaal mogelijk maakt die veel groter zijn dan die van de menselijke voortplanting en die vrijwel onafhankelijk zijn van het productie-areal — want daarin waren bij Malthus de beperkingen van landbouw en vee-teelt gelegen — wordt alles veel vrolijker. De van nature optimistische Amerikanen hebben dit het eerst begrepen.

Niettemin blijft de niet biologische welvaarts-groei, en daarmee het "tijd = geld", afhankelijk van de welvaart-

scheppende activiteit van de mens, zijn mogelijkheden en zijn wil. Waar het collectiviteiten als naties en maatschappijen betreft, worden die mogelijkheden beperkt en bepaald door het onbepaalde menselijke vermogen om met anderen samen te werken. Waar het de individu betreft, hangt de vraag of zijn tijd geld is en zo ja in welke mate, af van zijn capaciteiten en van de economische gegevens rondom hem, maar bovendien van zijn wensen. De vrije mens immers kan, zodra zijn primaire levensbehoeften gedekt zijn en hem rest tijd, kiezen tussen

produceren $f(\Delta t) = V \times a^{\Delta t} - V$,	waarbij $a > 1$
niets doen	$a = 1$
consumeren	$0 < a < 1$

Het uiteindelijke doel van de welvaartsvergroting is evenwel niet de grotere rijkdom zelf, maar het grotere levensgeluk dat men erdoor denkt te bereiken. De primitieve ziel meent dat geld = geluk, de wat rijpere mens differentieert en relativeert. Hij zal derhalve een deel van de extra-tijd aan andere dingen dan produktie spenderen. Dit brengt ons bij de problematiek van o.a. de verkorte werkweek. Het deed sommigen vreemd aan dat een onderneming als Bruynzeel's Deurenfabriek zijn arbeiders prompt na het instellen van de vijfdaagse werkweek op de zesde dag weer facultatief aan het werk zette, nu tegen over-

urentarief (150 pCt.), en dat andere vrije-zaterdagsklanten op allerlei wijze bijwerk, dus bijverdienste, zoeken. Veel Nederlandse werknemers ervaren sinds kort voor het eerst bewust de equivalentie van tijd en geld en het feit dat zij die, tot op zekere hoogte, zelf kunnen bespelen en dat zij daartoe materiële en niet-materiële factoren tegen elkaar moeten afwegen.

Voor de homo-economicus is het interessantste van de hierboven in een hap en een snap geëvalueerde tijd/geld-equivalentie:

- dat de geestkracht en niet het traditionele landbouw-areal de grootte van de groeifactor bepaalt;
- dat deze factor gemakkelijk het dubbele kan zijn van zijn eigen voortplantingsfactor ook zonder drastische „family planning“;
- dat de economie van „dismal science“ tot „glorious science“ is gepromoveerd;
- dat zij niet meer in strijd is met de christelijke leer en tenslotte
- dat wij straks allemaal in de zit- zowel als in de slaapkamer een televisietoestel hebben.

J. G. NOLST TRENITÉ
Velsen-Noord.



UNILEVER N.V.

zoekt voor de

CENTRALE ECONOMISCHE DOCUMENTATIE

van haar hoofdkantoor te Rotterdam een

LITERATUUR- DOCUMENTALIST

met ervaring in documentatie-werk op commercieel, economisch en eventueel financieel gebied.

Opleiding: gymnasium of H.B.S., terwijl het bezit van het diploma Literatuuronderzoeker (C) van het N.I.D.E.R. en N.V.B. tot aanbeveling strekt.

*Schriftelijke sollicitaties te richten aan:
Unilever N.V., Afdeling Selectie, Postbus 760, Rotterdam,
onder vermelding van nummer 470.*

UL 437.140.120

Geldmarkt.

Gedurende juli heeft de Schatkist een verkrappende invloed op de geldmarkt gehad: het saldo van het Rijk bij De Nederlandsche Bank is immers van f. 87 mln. op 3 juli gestegen tot f. 408 mln. op 24 juli. Wat daarna is gebeurd kan nog niet nauwkeurig worden bepaald. Wel weten wij, dat op 25 juli het Rijk naar schatting f. 330 mln. aan de gemeenten heeft overgemaakt, een bedrag dat geheel aan de markt ten goede is gekomen. Op 28 juli evenwel heeft de storting op de jongste tender van schatkistpromessen plaatsgehad, waardoor de banken weer f. 154,5 mln. aan liquide middelen zijn kwijt geraakt. Of een voorlopig blijvende verruiming de resultante van deze bewegingen is geweest is echter niet zeker. Dit hangt af van de afname van biljetten en van het saldo van belastingontvangsten en lopende staatsuitgaven.

Gedurende de eerste drie weken van juli hebben de banken deviezen aan De Nederlandsche Bank afgedragen. Naarmate buitenlandse geldmarktuitzettingen aflopen is er, als gevolg van de hoge „swap“-kosten, die voor driemaandsponden, op jaarbasis omgerekend, boven de 6 pCt. stegen, voor nieuwe korte belegging nauwelijks gelegenheid. Een deel van de vrijkomende gelden kan echter voor buitenlandse kredieten, ten dele leningen met vaste termijn, worden gebruikt. De buitenlandse liquiditeit der banken is in de loop van het jaar door de bewegingen gedaald. Het komt de banken dan ook goed uit, dat het Rijk meer dan in vorige jaren tot uitgifte van schatkistpapier bereid is. Dat uit de jongste inschrijving op promessen enige terughoudendheid bleek, houdt verband met de eisen, die de juli-ultimo, traditioneel zwaar, stelt.

Kapitaalmarkt.

De aangekondigde staatslening van nominaal f. 300 mln., vormt algemeen gesproken een onderdeel van

de de laatste jaren gevoerde politiek van liquiditeitsbinding door de Staat, welke weer grotendeels wordt ingegeven door de wens het uit het buitenland komende kapitaalmarkt-aanbod, hetgeen voor een groot deel ontstaat uit verkoop van Nederlandse aandelen aan niet-ingezetenen, te compenseren. In het geval van de laatste staatslening is er echter ook reden verband te leggen met de revaluatie. Deze heeft tot een verlies bij De Nederlandsche Bank geleid van f. 292,6 mln., welk verlies door de Staat is vergoed. De wijze van verrekening, nl. een afboeking van



STAAT DER NEDERLANDEN

4 pct. LENING 1961

uitgegeven krachtens de Leningwet 1959 (Stb. 69)
gewijzigd bij de wet van 25 juli 1959 (Stb. 236) en
de Leningwet 1961 (Stb. 164)

GROOT f. 300.000.000

KOERS VAN UITGIFTE 98 1/4%

Schuldbewijzen aan toonder groot nominaal f. 1000 en f. 100.
Schuldregisterinschrijvingen groot ten minste f. 100.000.

Looptijd ten hoogste 25 jaren

Delging in 25 gelijke jaarlijkse termijnen, te beginnen op
15 augustus 1962: Vervroegde gedeeltelijke of algehele
delging is de eerste tien jaren niet toegestaan.

Jaarcoupons per 15 augustus

INSCHRIJVING

op 4 augustus 1961 van 9 - 16 uur

bij het Agentschap van het Ministerie van Financiën te
Amsterdam, uitsluitend door bemiddeling van de leden van
de Vereeniging voor den Effectenhandel te Amsterdam,
de Vereeniging van Effectenhandelaren te Rotterdam of van
de Bond voor den Geld- en Effectenhandel in de Provincie
te 's-Gravenhage.

Aanvragen tot inschrijving moeten zo tijdig worden opge-
geven, dat zij door de Bank of Commissionair op de
inschrijvingsdag vóór 16 uur kunnen worden ingediend
bij het Agentschap.

STORTING

op 21 augustus 1961 vóór 12.30 uur

bij de Nederlandsche Bank te Amsterdam

het goed van de Staat bij de circulatiebank, heeft geen monetair effect gehad. De gewijzigde prijsverhouding met het buitenland moest het dus doen. Monetair zal nu ook de staatslening een bijdrage tot de conjunctuuraafkoeling geven.

De beurs is in de afgelopen week op haar schreden teruggekeerd. Uit het dal van de vorige week zijn de koersen weer bergopwaarts gegaan. Een nauw verband met de politieke ontwikkeling mag nu wel aanwezig worden geacht. Zonder dat er van ontspanning sprake is heeft men klaarblijkelijk meer vertrouwen gekregen in het succes, d.w.z. in het vermijden van een oorlog, van de krachtige Westerse houding. In puntenstijging profiteerden industriële aandelen het meest; zij zijn in een oorlog ook het meest kwetsbaar. Het algemeen gemiddelde liep elke dag op en kwam van het laagste punt (383) op 401.

Indexcijfers aandelen. (1953 = 100)	29 dec. 1960	H. & L. 1961	21 juli 1961	28 juli 1961
Algemeen	395	484 — 383	383	401
Intern. concerns	564	677 — 528	528	549
Industrie	329	437 — 331	346	370
Scheepvaart	176	223 — 174	174	182
Banken	220	251 — 218	223	230
Handel enz.	149	185 — 150	151	163

Bron: A.N.P.-C.B.S., Prijscourant.

Aandelenkoersen.	29 dec. 1960		
Kon. Petroleum	f. 123,10	f. 112,30	f. 119,70
Philips G.B.	1.183 ³ / ₄	950	949 ¹ / ₂
Unilever	785	713	738
Hoogovens, n.r.c.	789	918	958
A.K.U.	486 ¹ / ₂	360 ¹ / ₂	392 ¹ / ₂
Kon. Ned. Zoutind., n.r.c.	1.035	1.000	1.089
Zwanenberg-Organon	870	1.000	1.072 ¹ / ₄
Rotterd. Droogdok	467	498	537
Robeco	f. 237	f. 236	f. 242
Amsterd. Bank	392	360	365

New York.	29 dec. 1960	21 juli 1961	28 juli 1961
Dow Jones Industrials	616	683	705
Rentestand.			
Langl. staatsobl. a)	4,20	3,98	3,99
Aand.: internationalen a)	2,80		3,21
lokale a)	3,38		3,82
Disconto driemaands schatkist- papier	1,50	7/8	7/8

a) Bron: Veertiendaags beursoverzicht Amsterdamsche Bank.

C. D. JONGMAN.

STATISTIEKEN

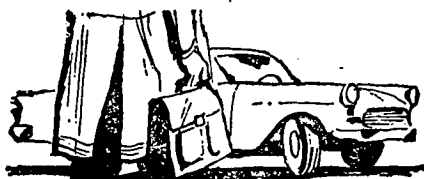
IN- EN UITVOER a)
(waarde in miljoenen gulden)

	Invoer		Uitvoer		Uitvoer in pCt. van de invoer	
	mei	jan.- mei b)	mei	jan.- mei b)	mei	jan.- mei b)
1938	112	119	84	85	75	71
1958	1.152	1.123	1.015	970	88	86
1959	1.129	1.178	1.088	1.056	96	90
1960	1.415	1.393	1.254	1.231	89	88
1961	1.513	1.558	1.255	1.294	83	83

a) Bron: C.B.S.

b) Maandgemiddelde.

Adverteer in „E.-P.B.”



waar u heengaat ..

de **minifon** gaat met u mee!

minifon, de handige
zakdicteermachine
van 8 ons,
die - dank zij werking
op batterijen,
autoaccu of lichtnet -
overal paraat is.

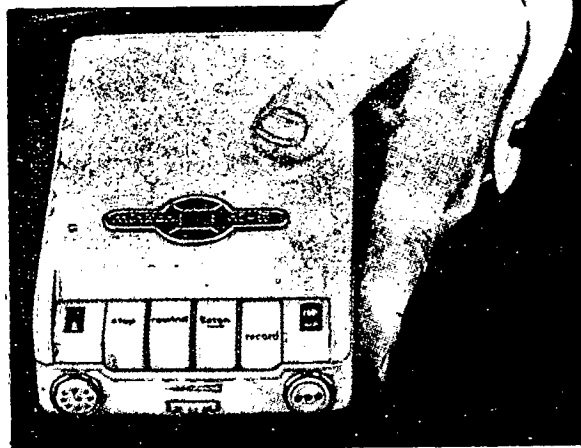
thans in 4 modellen:

Attaché voor dictaat
onderweg of op kantoor;

P 55 voor ononderbroken
opname tot 5 uur;

HiFi ook voor perfecte
muziekopname
(tot 12.000 Hz);

Office voor kantoorgebruik;
tevens voor het uitwerken
van op de attaché
opgenomen tekst.



Veenman kantoormachines n.v.

Vraag prospectus E
en vermeld a.u.b. het
model waarin u belang
stelt.



HOLLANDSCHE SOCIETEIT VAN LEVENSVZERKERINGEN N.V.

Hoofdkantoor Nederland:
Herengracht 475, Amsterdam-C. tel. 221322
Head Office Canada:
1130 Bay Street, Toronto 5

...meer dan anderhalve
eeuw levensverzekering

Efficiency

bespoedigt
Uw contacten
met gegadigden

★

Indien
Uw telefoonnummer
in Uw annonce
moet worden
opgenomen,
vermeld dan
tevens het

NETNUMMER

Abonneert U op

DE ECONOMIST

Maandblad onder redactie
van

Prof. P. Hennipman,
Prof. A. M. de Jong,
Prof. F. J. de Jong,
Prof. P. B. Kreukniet,
Prof. H. W. Lambers,
Prof. J. Tinbergen,
Prof. G. M. Verrijn Stuart
Prof. J. Zijlstra.

★

Abonnementsprijs f. 22,50;
fr. p. post f. 23,60; voor stu-
denten f. 19,—; fr. per post
f. 20,10.

★

Abonnementen worden aan-
genomen door de boekhandel
en door uitgevers

**DE ERVEN F. BOHN
TE HAARLEM**

2-8-1961

Wij vragen voor het **Economisch Bureau** aan ons
hoofdkantoor te Amsterdam een

economisch doctorandus

die zal worden belast met het doen van research op het
gebied van het bankwezen, de bestudering van nationale en
internationale problemen van algemeen-economische en
financiële aard en de verzorging van publicaties. Hij dient
te hebben:

- een praktische belangstelling
voor uiteenlopende economi-
sche vraagstukken,
- een goede stijl.

Voorts een

medewerker

die o.m. zal worden belast met het
geven van voorlichting omtrent het
handels- en betalingsverkeer en
het samenstellen van publicaties op
dit gebied. De voorkeur wordt
gegeven aan sollicitanten met

- tenminste middelbare opleiding,
- enige kennis van het internatio-
nale handels- en betalingsver-
keer en van het Nederlandse
bedrijfsleven,
- een goede stijl.



Sollicitaties, voorzien van pasfoto, te richten aan de
Nederlandsche Handel-Maatschappij, afd. Personeelzaken,
Vijzelstraat 32, Amsterdam.

NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ, N.V.



OHRA ziektekostenverzekering

**Waardevaste
Standaard-** (gezins-)
Polis (fl. 320,- jaarpremie)

zijpendaalseweg 81 tel. 08300-24131

Het nog al maar snel toemen van het aantal abonnees van het weekblad



wijst er wel op hoezeer dit beleggingsadvies-organ, dat specifiek de belangen van de particuliere belegger behartigt, in een behoefte voorziet.

Te verwonderen behoeft dit eigenlijk niet, want Bel-Bel tracht volledig objectief te zijn; het is in begrijpelijke taal geschreven en zeer overzichtelijk van indeling.

Vraagt toezending van gratis proefnummer.

★

Abonnementen (per jaar f. 19,—; p. kwartaal f. 5,50) kunnen elk kwartaal ingaan en dienen te worden opgegeven bij de Administratie van „Bel-Bel”, Postbus 42, Schiedam.



BUREAU VOOR GROEPSVERZEKERING

1. Bureau voor Groepsverzekering

Hierin werken de Nationale Levensverzekering-Bank N.V. te Rotterdam en de Levensverzekering Maatschappij van De Nederlanden van 1845 te 's-Gravenhage op het gebied van collectieve personeelsverzekeringen samen. Functionarissen van dit Bureau voeren hierover onderhandelingen met werkgevers.

2. Taak van de B.v.G.-functionaris

- het leggen van nieuwe contacten met werkgevers;
- het adviseren bij nieuwe pensioenregelingen;
- het samenwerken met tussenpersonen, met de bijkantoren der Maatschappijen en de daaronder ressorterende buitendienstorganisatie;
- het behandelen van bestaande contracten met werkgevers, waaronder grote industrieën, handelskantoren, etc.;
- het adviseren bij uitbreidingen en wijzigingen in bestaande pensioenregelingen.

3. Uitbreiding van het corps B.v.G.-functionarissen

Door de sterk toenemende behoefte aan personeelsverzekeringen is er plaats voor enkele nieuwe functionarissen ter aanvulling van het bestaande corps.

Een gedegen opleiding op de hoofdkantoren gaat aan het vervullen der functie vooraf. Gedurende deze opleiding wordt aandacht geschonken aan vraagstukken van juridische, fiscale, administratieve, actuariële, commerciële, economische en sociale aard.

4. Wij zoeken:

**EEN JURIST of ECONOMOEN en
EEN FUNCTIONARIS met financiële en administratieve ervaring**

Maximum leeftijd is 35 jaar.

5. Wij bieden aan:

- Opleiding tot deskundige.
- Interessante en ambulante werkkring met een grote mate van zelfstandigheid.
- Goede honorering met pensioen.

6. Heeft U belangstelling?

Schrijft U dan eigenhandig onder letters B.V.G. aan de Directie van de Nationale Levensverzekering-Bank N.V., Postbus 796, Rotterdam, en sluit U een recente pasfoto bij.

CENTRAAL

C.B.
BEHEER

CENTRAAL BEHEER

**ONDERLINGE
VERZEKERINGEN VOOR HET BEDRIJFSLEVEN**

WET - RISICO

Bedrijfs-w.a.-verzekering.
Motorrijtuigverzekering: w.a.-dekking voor
alle motorrijtuigen f. 500.000.- per gebeurtenis.
Ongevallenverzekering voor inzittenden van
personenauto's.

BRAND - RISICO

Brand- en bedrijfsschadeverzekering voor
industriële en andere objecten. Belangrijke
besparingen op de premie. Verzekerd bedrag
2,5 miljard gulden.

MOLEST - RISICO

Molestverzekering: ingeschreven bedrag
8,4 miljard gulden.
Stormverzekering: verzekerd bedrag
1,2 miljard gulden.

VERVOER - RISICO

Transportverzekering van goederenzendingen
in binnen- en buitenland.

PENSIOEN - RISICO

Ouderdoms-, weduwen-, wezen- en invalidi-
teitsverzekering van werknemers. Verzekerd
bedrag 1,5 miljard gulden.
Belegd vermogen 325 miljoen gulden.

CENTRAAL

C.B.
BEHEER

**BOS EN LOMMERPLANTSOEN 1
AMSTERDAM - WEST
TEL. 134971 - POSTBUS 8400**

Sluit uw verzekering bij de



Algemeene Friesche Levensverzekering-Maatschappij

VEREENIGING VAN LEVENSVZERZEKERING EN LIJFRENTTE

„De Groot-Noordhollandsche van 1845”

Algemeene Friesche Brandverzekering-Maatschappij N.V.



LEEWARDEN, BURMANIAHUIS

AMSTERDAM, VAN BRIENENHUIS

ROTTERDAM - DEN HAAG - UTRECHT - GRONINGEN - HENGELO - HAARLEM

INTERACADEMIALE OPLEIDING ORGANISATIEKUNDE

.....

Inschrijving

*voor de vierde tweejarige cursus,
aanvangende in
januari 1962.*

De opleiding is in beginsel bedoeld voor hen, die het doctoraal examen in de economische wetenschappen of het ingenieursexamen aan een technische hogeschool met gunstig gevolg hebben afgelegd.

Anderen, wier opleiding en ervaring zodanige waarborgen bieden, dat verwacht mag worden dat zij de cursus met vrucht kunnen volgen, kunnen eveneens tot de opleiding worden toegelaten. Gedagiden moeten ten minste twee jaren in de praktijk werkzaam zijn geweest.

Schriftelijke aanmeldingen worden ingewacht bij de rector, Oude Delft 56 te Delft.

Het onderwijs zal gemiddeld anderhalve dag per week in beslag nemen. Een uitvoerige brochure kan aan bovenvermeld adres worden aangevraagd.

De opleiding gaat uit van de Rijksuniversiteit te Groningen, de Universiteit van Amsterdam, de Vrije Universiteit te Amsterdam, de Nederlandsche Economische Hoogeschool te Rotterdam, de Katholieke Economische Hogeschool te Tilburg en de Technische Hogescholen te Delft en Eindhoven, met medewerking van een aantal organisatie-adviseurs.